Ч. 247 (12.613). Львів, середа 5. листопада 1930. [illegible] opłata zapłacona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

11 Число Українського і Білоруського Виборчого Бльоку 11

І ми теж дивуємося...

Львів, 3. листопада 1930.

На іншому місці друкуємо „пер екстензо“ у буквальному перекладі передову статтю із нинішнього числа львівської „Ґазети Поранної“ на тему арештування президії УНДО й запечатання домівки ґенерального секретаріяту тієї партії. Стаття вартна того, щоби їй присвятити кілька уваг на марґінесі. Поки однак перейдемо до суті справи — кілька слів про саму „Ґазету Поранну“.

Від часу останніх змін у видавництві і редакції того часопису, себто відколи рішаючий, здається, вплив здобув собі на напрямок ґазети п. Райнлендер, б. директор поліції і потім ґродський староста у Львові, від тоді становище того часопису до українців і української проблеми хитається поміж двома бігунами: бруковою лайкою, наклепами й цькуванням, живцем нагадуючим тон краківського „Куреркa“, та поважним і по змозі обєктивним розглядом актуальних питань українського дня, головнож найбільш актуального й найважнішого питання — польсько-українських взаємин. Можливо, що ті жалюгідні й ооружні вискоки є залишком періоду, в якому „Ґазета Поранна“ справді злетіла на дуже низенький рівень; кажуть теж, що статті поважного характеру походять безпосередньо від п. Райнлендера, людини, яка оперує передвоєнними правними катеґоріями і безумовно є одним із кращих знавців українських відносин зпоміж польських громадян.

Стаття, якій оце присвячуємо увагу, носить на собі познаки дивно поплутаних двох вище згаданих елементів: поважно-аналітичного й неповажно-лайливого тону. Але ми вже настільки привикли у кожній статті, кожній замітці про українське життя, яку стрічаємо в якому-небудь органі польської преси (за виїмком соціялістичної), читати лише самі лайки й диволядно неграмотні речі, що коли чуємо голос, який бодай тут і там утриманий у пристойному тоні, радо йому прислухуємося.

Розумною і здебільша правильною є та частина обговорюваної статті (гл. „З польської преси“), в якій подається характеристику УНДОбєднання. Автор пригадує, що це партія, яка станула на позиції позитивної праці, протиставлялася усяким фізиковним експериментам з права і ліва та, спираючись на хліборобські верстви, здобула собі домінуюче становище серед українського громадянства, „що було доказом, що це громадянство у своїй більшости апробує поважну і відповідальну політику і бачить в ній найпевніший фундамент кращого завтра“. І ось, покликуючись на останні арештування та півофіціяльні ґазетні звістки про звязок УНДО з УВО, автор, цілком справедливо — дивується. Дивується і питається, чи це правда та нетерпляче жде вияснення справи слідчими владами. До цього місця усе в порядку, — від цього починається нельоґічний перескок на протилежний бігун: не чекаючи відповіди, яку дасть судова розправа, забуваючи все те, що тільки сам казав, автор раптом катеґорично твердить, що „справниками нової кризи є виключно ті, яким українське громадянство завірило, говорить про „понуре світло“ згаданих поль. пресових звісток, наче про доказаний уже факт доконання УНДО-м ріжних злочинів, і кладе над своїми увагами неясний наголовок „Куди зайдете?“. Неясний цей наголовок тому, бо ми не знаємо, під чиєю адресою він звернений.

Ми зі свого боку запевняємо лише, що *ми теж страшенно здивовані* всім тим, що діється в останніх днях. Ми теж слухаємо, що „УНДО фінансувало УВО“ — і дивуємося. Дивуємося, чуючи запевнення про якийсь „звязок“ голови й ґенерального секретаря УНДОбєднання з пок. Головінським, після того всього, що в цій справі ці діячі вже заявили; дивуємося, читаючи про „склад „Сурми“ в домівці Українського Клюбу у Варшаві“; дивуємося перекидуванню коміть головою наших поглядів на партію і її характер та діяльність її відповідальних керманичів. Дивуємося, не знаємо, що все це значить, не знаємо причин цього всього і правдивих замірів.

Ми глядимо на нинішні „чорні хмари“, які нависли над українським політичним овидом, не з погляду ґазетної сензації ані злорадства людців, що — мовляв — УНДО попало в халепу, а українцям взагалі залито свіжого сала за шкуру, лише з широкого погляду теперішньости й будучности Сходу Европи взагалі та польсько-українських взаємин зокрема. Не знаємо, які нові громи будуть бити в український нарід з тих чорних хмар, про які каже польський публіцист. Маємо тільки глибоку віру, що й найстрашніші громи українського народу не знищать, з пройденого шляху національної свідомости його вже не завернуть, його історії йому не перекреслять, його душі йому не вбють. Можуть богато нових шкід нанести, це правда. Може богато людських егзистенцій бути зломаних, може бути процес культурного поступу на якийсь час загальмований, може прийти більше зубожіння, може врешті прийти в укр. житті період непевности і дезорієнтації — — але чи в остаточному наслідку принесе все воно користь польсько-українським взаєминам?!

І коли завдати собі це питання, то треба ще більше дивуватися і не розуміти.

До виборів таки підемо!

Події, які в останніх тижнях розігралися у краю, викликали в декого сумніви, чи варта йти до виборів та чи не краще українцям зовсім від участи у виборах відмовитися. Ми вже відповіли на це, що вибори є таким громадським актом, від якого не вільно відмовитися серед ніяких обставин та повторили при цьому всі давні знані арґументи: чому ми беремо у виборах участь, для чого саме для нас, українців, вибори мають особливо велике значіння та длячого нам повинно залежати, щоби вибрати якнайбільше своїх парляментарних заступників. Усі ці арґументи не втратили ні трошки на силі. Отже так, як і раньше, так само тепер усі знаємо, що вибори є іспитом національно-громадянської зрілости та солідарности; вибори дають нам можність вибрати нове авторитетне національне представництво; через вибори дістаємо доступ до варшавської парляментарної арени, якої не вільно нам легковажити та на якій наші посли й сенатори мусять заступати наші інтереси. Це все таке ясне, що аж ніяково ці правди повторяти.

Але ось чуємо, що останні випадки знову декого здезорієнтували і знову спонукали ріжних слабодухів та „сиромудрих політиків“ ширити ріжні свої „теорії“ про безпотрібність нашої участи у виборах, „зайву витрату енерґії“ та про єдиноспасаємість у — виборчій абстиненції. Такі нісенітниці голосять або людці, які власної тіни бояться, або т. зв. „гурра-патріоти“, які є сильні язиком у шиночку за пивом та свій розум і патріотизм виявляють лише у критикуванні (читай: лайці) всіх і вся і підкреслюванні „своєї хати з краю“.

Звертаємо увагу, що **останні арештування президії УНДО та всі закиди, які чуємо проти тієї партії та її керманичів, не мають нічого спільного з виборами. Вибори не йдуть під партійною фірмою, виборчі листи зголошує не політична партія, лише громадяни держави, кандидують і голосують одиниці, які мають на це законну підставу, користуючися своїм пасивним чи активним виборчим правом. Тому доля партії не може впливати на долю виборчої листи.**

Звертаємо увагу, **що листа ч. 11 має назву „Українського і Білоруського Виборчого Бльоку“** і що ця листа затверджена однаково державною виборчою комісією (листа державна) як 11-ти окружними комісіями (листи окружні). Таким робом ця листа є важною в 8-ми галицьких виборчих округах (Перемишль, Самбір, Львів-повіт, Львів-місто, Стрий, Золочів, Станиславів і Тернопіль) і 3-ох волинських (Луцьк, Кремінець і Ковель); уневажнено листи 11-ки у Ряшеві, Пінську і 3-ох холмських округах. **Листа Українського і Білоруського Виборчого Бльоку була і є надалі єдиною українською національною і демократичною листою,** за якою кожний українець і українка мусить голосувати, без огляду на долю тієї чи іншої політичної партії, яка цю листу початково підтримувала, а потім найшлася у важкій ситуації. Коли на цій листі кандидують одиниці, які стоять під закидом якихось злочинів, то конституція передбачує докладно процедуру, в якій вони можуть бути поставлені перед облича справедливости. Коли вони будуть позбавлені мандату, на їх місце прийдуть їх заступники. На перебіг самих виборів ані на долю самої листи це абсолютно не впливає!

Тому й останні арештування хай нікого не бентежать і не дезорієнтують. До виборів ми готувалися і дальше до них готуймося. Уважаючи участь у виборах річю доцільною і потрібною, до виборів підемо! Повинні піти всі ці, які будуть мати лише фізичну змогу виконати цей громадянський обовязок.

Чужа преса про українців.

„Манчестер Ґардієн“ містить більший допис свого кореспондента про положення українців під Польщею в останніх часах. Як видно з допису, кореспондент цей добре обзнайомлений із нашим життям.

Нова промова Муссолінія.

Зїзд дипльоматів. — Перевірка договорів — Мілітарний союз. — Актуальний фашизм.

(Від нашого кореспондента.)

Рим 30. жовтня.

Отже маємо нову промову Муссоліні, на яку чекали вже довший час. Він виголосив її 27. жовтня на зборах федеральних секретарів партії в Венеціянській палаті. І ця нова промова, як і більшість промов Муссоліні на теми загальної політики, викликала знову враження киненої бомби. І то тимбільше, що саме тоді розпочався в Римі ХХ. Міжнародній Зїзд дипльоматів, в якому бере участь цвіт світової дипльоматії зі своїм президентом французьким послом Де Фонтене і віцепрезидентами: японським послом Адатчі, чеським міністром Бенешем, французьким сенатором Бенаром, румунським міністром Титулеско і сальвадорським Гвереро.

Яких 50 найвизначніших дипльоматів з усього світа мали вислухати від Муссолінія про тих, що, кричучи про „мир" і „роззброєння", горячково озброюються і явно готуються до війни, і про тих, що скориставши з війни в імя „справедливости", цю справедливість найбільше топчуть під ноги.

Світова преса, як можна судити по часописах двох останніх днів, відгукнулася на цю промову довжезними статтями та коментарями. З них випливає лише один висновок — теперішній політичний світ поділяється на два протилежних табори, між якими розпочинається завзята боротьба: табор ревізіоністів і антиревізіоністів мирових трактатів. Нема ніякого сумніву, що боротьба скінчиться перемогою ревізіоністів, бо за ними стоїть робота всерушйного часу, що не визнає на цьому світі нічого незмінного, а крім того стоїть за ними той закон психольогічного пристосування, що зрештою завжди приводить до перемоги упосліджених. Упосліджені завжди мають більше підстав, щоби для здійснення своєї тези виявити більш енергії, ніж задоволені лаврами переможці.

Ще не так давно ціла Франція, без винятку, була проти перевірки мирових трактатів, вважаючи, що саме поставлення питання про їх перевірку є незвичайно небезпечне для „миру", а головне — для переможців. Але — не все так робиться, як хочеться, і Італія, перша з держав-переможниць, ще з 1928 р. почала підносити ревізіоністичне питання. І з кожним днем і місяцем ревізіоністична пропаганда здобуває собі щораз більше прихильників не лише — що само собою зрозуміло — в центральній і Східній Европі, не тільки в Англії й Америці, але і в самій Франції. Так маємо в останні дні виступи відомого французького публіциста і політика Герве, що через свій орган „Віктоар" (Перемога — теж вельми значна назва!) кинув поклик до Гітлера і інших німецьких націоналістів, про французько-німецьке порозуміння коштом головним чином західних кордонів Польщі.

Як відомо, німецькі націоналісти на цей поклик відповіли гордовитою відмовою, особливо з огляду на звістку про мілітарно франко-німецький союз. „Мілітарний Союз? — запитав Гітлер. — Але проти кого? Німеччина не хоче озброюватися, вона хоче, щоби Европа розззброювалася..."

І ціла Італія повторила разом з Гітлером: Мілітарний франко-німецький союз? Проти кого?..."

І з тим більшим визнанням прийняли відповідь Гітлера. І з тим більшою охотою підкреслили спільність напрямних фашистівської і гітлерівської політики: домагатися роззброєння занадто озброєних. Домагатися перегляду несправедливих трактатів. Домагатися виправлення територіяльних і економічних несправедливостей Версальського миру. Але виступ Герве мав ще один наслідок: Муссоліні проголосив, що ревізіоністична справа торкається не лише Франції та Німеччини, не лише Саари та польського коридору, але всієї Европи і всіх її коридорів. Таким чином ясно і недвозначно поставлено питання про **нову світову конференцію** для направлення минулих похибок. Виступ Муссолінія зустріла з захопленням мадярська та німецька преса, з симпатією велика частина англійської та американської преси і з явним незадоволенням Франція та її сателіти — держави Малої Антанти і очевидячки Польща.

Щодо Польщі, то Італія довго шукала шляхів, щоби порозумітися з нею, вирвати її з орбіти французької політики. Але останні міжнародні події виявили всю марність таких надій: перемога гітлерівців у Німеччині примушує Італію, особливо з огляду на явно італьофільську політику Гітлера та його фашистівську ідеольогію (підкреслюю: ідеольогію революційного, а не реакційного фашизму) залишити свою польонофільську політику, бо не може бути порозуміння між найбільшою пропагаторкою ревізіонізму і його можливою найбільшою жертвою; бо не може бути порозуміння між Німеччиною Гітлера і Польщею якихнебудь кольорів і якихнебудь осіб. І тому для фашистівської Італії все більшу вагу починає набирати знову Україна (кажу „знову", пригадуючи собі 1919 р., коли Б. Муссоліні був директором міланського „Іль Пополо д'Італія" і коли наші вороги глузливо звали його „україно"): „Товариші! — говорив він 27. жовтня, — боротьба йде тепер уже в світовому розмірі й фашизм знаходиться на порядку денному у всіх народів... Фраза, що фашизм це крам не для вивозу, до мене не належить. Вона занадто банальна. Хтось пристосував її до читачів, які для зрозуміння справ вимагали комерційних виразів. В усякому разі, я тепер мушу її справити і стверджую, що фашизм, як ідея, як доктрина, як реалізація є явищем універсальним. Будучи італійським у своїх окремих інституціях, він є універсальним по духу. Та інакше і бути не може! Дух є універсальним по самій своїй натурі... Фашизм відповідає тепер вимогам універсального характеру: він розвязує в новий спосіб потрійну проблему відносин між державою і одиницею, між державою і товариствами, і союзами між собою".

А римський „Месаджеро" писав: „Твердити, що небезпека комунізму пройшла, значить грубо і небезпечно помилятися... Комуністична небезпека що-дня стає все поважнішою".

Наслідком трагічної своєї долі український нарід мусить бути в таборі ревізіоністів.

„Наша мирна експанзія, — сказав Муссоліні в тій самій промові, — може йти лише на Схід. Звідти всі наші приятелювання і союзи..."

І так поволі доходимо знову до того величезного питання, що зветься українською проблемою. Без її розвязання якнебудь мирна експанзія на Сході Европи неможлива.

Евг. Онацький.

До всіх Повітових Виборчих Комітетів.

У всіх виборчих справах просимо звертатися на адресу: Краєвий Виборчий Комітет Українського і Білоруського Виборчого Бльоку, Львів, вул. Ґродзіцьких ч. 2/II. пов. (біля Ринку).

УКРАЇНСЬКИЙ І БІЛОРУСЬКИЙ ВИБОРЧИЙ БЛЬОК.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З 5. ЛИСТОПАДА 1930.

АЛЬФОНС ДОДЕ. 50)

МАЦІЦЬКИЙ

ПОВІСТЬ.

Помешкання Перрота находилося на IV-ім поверсі в тім самім домі, де була крамниця. Панна Каміля занадто велика аристократка, щоби показуватися за прилавком, сиділа в помешканні і зустрічалася з батьком тільки підчас обіду та вечері. Якимцьо пояснював мені на сходах:

— Побачиш: у них зовсім по великопанськи. Каміля має даму до товариства, якусь Трібу, вдову, що не полишає її ніколи самою... Не знаю, звідки вони взяли цю Трібу, але Перрот знає її і каже, що це дама з великими заслугами... Но, дзвони Якимцю в ті двері!

Я задзвонив. Севенська дівчина з великою зачіскою відчинила нам, всміхнулася до Якимця як до старого знайомого і ввела нас до сальону.

Коли ми ввійшли панна Перрот сиділа за фортепяном. Дві старші дами, трохи пукаті, пані Лялюет і Трібу (дама з великими заслугами) грали в кутку в карти. При нашій появі всі встали. На хвилину все заметушилося і загомоніло. А коли товариство привіталося між собою, Якимцьо попрохав Камілю — він так і називав її просто Камілею — щоби ще раз засіла до фортепяну. Дама з великими заслугами скористала з цього, щоби далі грати в карти з панею Лялюет.

Ми — Якимцьо і я — посідали з обох боків Камілі, яка одночасно перебирала пальцями по клявішах, розмовляла та сміялася з нами. Коли вона говорила я мав нагоду придивитися їй. Вона не була гарна: біло-рожева, з малими вухами, ніжним волоссям, занадто великими лицями та занадто явним здоровлям; при цьому мала червоні руки та трохи занадто холодні манери інститутки, що приїхала на вакації. Справжня донька Перрота, квітка з полонини вигріта під склом у пасажі Сомон.

Таке було моє перше враження. Але досить було мого першого слова, як Каміля, що мала досі спущені очі глянула ними і все те, що вона мала в собі з міщанства зникло як від чарівного знаку. Я бачив лише пару великих чорних розсяяних очей і пізнав їх миттю...

Яке чудо! Та-ж це були ті самі чорні очі, що так ніжно світили мені серед холодних мурів старої гімназії, чорні очі в полоні ворожки з очицями, одним словом „чорні очі"!... Це подобало на сон. Я мав охоту крикнути: „Чудові чорні очі, скажіть, чи це ви? Чи ви прибрали тільки інший вид?"

Ех, якби ви знали, в якій мірі це були ті самі очі! Не можна було помилитися: ті самі вії, той сам блеск, той сам зосереджений вогонь чорного вугілля. Безглуздо було би уявляти собі, що можуть істнувати дві пари таких очей на світі! Зрештою найкращим доказом, що це ті самі, а не подібні, було те, що і вони мене пізнали і я почав уже мріяти про те, якби це гарно було продовжувати наші старі гарні розмови, коли нараз почув поруч себе, майже над вухом, якби скрегіт мишиних зубів.

Я обернувся і на кінці фортепяну в кутку побачив особу, якої досі не запримітив... Був висушений, жовтий старець з головою птахи, з високим чолом, загостреним носом, заокругленими, мертвими очима, що наче втікали від носа аж до висок... Якби він не тримав у руці кусника цукру, який надгризав що-хвилини, можна було би подумати, що він спить. Схвильований цим явищем я вклонився мареву, але воно мені не відповіло.

— Він не бачить тебе... він сліпий... це Лялюет — шепнув мені Якимцьо.

Я відвернувся мерщій до чорних очей, щоби не бачити цієї страшної пташиної голови. Але на жаль, чар знову розвіявся: замість чорних очей на табуретці перед фортепяном сиділа мала деревяна міщаночка...

Саме тоді ввійшов до сальону з шумом Перрот. За ним ішов молодець із флейтою під пахою. Якимцьо зустрів його поглядом, що міг би проколоти бика, але мабуть не влучив добре, бо флетист ані дригнув.

— Що-ж, моя маленька — спитав Перрот доньки, цілуючи її — чи ти вдоволена, що ми привели тобі „твого" пана Данилка. Якже-ж він тобі подобається? Симпатичний, правда? Бо треба вам знати... що це викапана панунця... себто його мама.

І Перрот повторяє сцену з крамниці: тягне мене на середину сальону, щоби всі могли бачити очі моєї мами... Її ніс і підборідок з ямочкою... Така виставка сильно мене збентежила. Пані Лялюет і дама з великими заслугами перервали свою партію і оглядали мене холодним поглядом, розсівшися вигідно в фотелях, критикували та вихвалювали таку чи іншу частину моєї парсуни, зовсім так, якби я був каплуном на ярмарку. Правду кажучи дама з великими заслугами виглядала як спеціялістка від молодих півнів.

Якимцьо спас мене від цих мук, бо попрохав Камілю, щоби нам щось заграла. „Так, так, заграймо щось!..." піддержав його живо флейтист, пхаючися зі своєю флейтою. Якимцьо крикнув: „Ні... ні... не хочемо дуету... ані флейти!" Флейтист стрілив до нього зором як з карайбського лука, але Якимцьо ані моргнув і крикнув ще раз: „Без флейти!" і накінець таки переміг. Каміля грала без флейти, сама, одну з відомих арій „Reveries de Rosellen"... А як грала Перрот плакав від захоплення, Якимцьо поринав в екстазі, а флейтист із флейтою в зубах рахував такт плечима і супроводив цю музику мовчки...

Коли Каміля скінчила, звернулася до мене, спустивши очі:

— А ви пане Даниле? чи ми не будемо мати приємности вас послухати? Відомо, що ви поет.

— І добрий — додав недискретний Якимцьо.

Ясно, що я не мав найменшої охоти читати своїх віршів перед такими профанами. Якби так чорні очі були самі... І то ні! бо вже від години вони чомусь примеркли і я надаремне шукав за ними... Варт було почути, яким свобідним тоном відповів я молодій господині:

— Вибачте, пані, але я нині не приніс зі собою своєї арфи.

— Але не забудьте її взяти зі собою на другий раз — відповів Перрот, що зрозумів мене дослівно. Він справді повірив, що я граю на арфі, так само як його помічник на флейті... Недурно Якимцьо попереджував мене, що введе мене в смішне товариство!

(Продовження буде.)

З польської преси.

„Куди зайдете".

„Ґазета Поранна" з дня 3. ц. м. поміщує під повищим наголовком таку передову статтю:

„Останні арештування чолових провідників „УНДО-ня" та ставлення їм закиду в контакті із УВО, як і в організуванні антипольської пропаганди за кордонами держави, кидають понуре світло на відносини вже не в „закамарках" конспіративної праці, але в рядах явних і леґально діяльних українських партій. А серед цих УНДО займало досі місце — як здавалось би — не доступне для невідповідальних підбурювань.

Програма тієї партії, що гуртувала цвіт інтеліґенції, доходила в своїх максимальних домаганнях до принціпу незалежности, а тим самим не могла вважатись згідною із кардинальною льояльністю супроти держави. Одначе ця остаточна мета програми, голошена в урочистих деклряраціях, лишилась теорією і не мала безпосереднього впливу на практичну лінію партії. Принайменше на погляд, ішла вона в напрямі розбудови господарської та культурної, кладучи головний натиск на орґанізаційну працю, утриману в рямках льояльности. Ця тактика була зрозуміла тому, що в склад партії входив заможніший селянський елемент, а провід партії був у руках політиків давної школи, з природи обережних і не дуже схильних до авантюрничих кроків. Тому то засадньо протиставлено політику УНДО-ня діяльности тайних організацій як і радикальних та повних аґітаційного темпераменту сельробів.

УНДО, здобувши в останніх виборах величезну більшість мандатів (22:7), опанувавши своїми впливами найповажніші господарські інституції та культурні мало передовсім забогато до втрачення, щоби пускатись на ризиковні води революційної політики. Тому само при кожній нагоді підкреслювало конечність позитивної праці та її вищість над тактикою змов і безцільних офір. Тому із лівого боку, як і з правого цій партії закидали опортунізм та брак відваги. І якщо ця партія, УНДО, всеж утримала домінуюче становище серед української суспільности, то це було доказом, що українська суспільність у своїй більшости апробує політику поважну та відповідальну і бачить в ній найпевніший фундамент ліпшого завтра. В цій ситуації останні випадки мусять будити глибоке здивування. Отже справді ці поважні панове забули про свої кличі та дали пірвати себе справам, які не мають нічого спільного з позитивізмом ані з відповідальністю супроти народу? Чи справді зійшли з дороги розважности на дорогу божевілля? А може вони заперечать цьому? Якщоб закиди проти провідних чинників УНДО-ня утрималися, то це означалоб кінець і банкроцтво тієї найліпше зорґанізованої групи, кінець її авторитету та банкроцтво програми. Маси, які сліпо вірили в розважливість УНДО-ня, які тільки для тієї розважливости ішли під прапором „Обєднання", а не якого іншого радикальнішого табору, ті самі маси мусілиб шукати інших провідників. Бо не можна помирити еволюційних ідей з підтримкою революційних боївок. Або, або. Тому з деякою нетерпеливістю вижидаємо виснення цієї справи слідчими урядами. Так як досі річ представляється, політичний горизонт українців заслонили чорні хмари, але справниками нової кризи є виключно ті, яким український нарід довіряв.

На марґінесі повищої статті ми дозволили собі сказати кілька уваг у передовій статті.

Документи часу.

Нам прислано відписи таких документів:

I.

Starosta powiatowy w Radziechowie. L. 3754 30. Czytelnia Proswity w Radziechowie. Zawieszenie działalności. Radziechów, dnia 26. X. 1930. RZ. Do Stowarzyszenia Czytelni Proswity w Radziechowie. Na zasadzie § 25 ust. 2 ustawy z dnia 13. listopada 1867 Dz. p. p. Nr. 134 zawieszam aż do stanowczego rozstrzygnięcia o rozwiązaniu dalszą działalność tamtejszego t-wa zatwierdzonego reskryptem Urzędu Wojewódzkiego w Tarnopolu dnia 5. lipca 1924 L. WB. 5469/24, ponieważ Stowarzyszenie przekroczyło swój zakres działania zakreślony statutem. Przeciw temu orzeczeniu wolno wnieść rekurs do Urzędu Wojewódzkiego w Tarnopolu, który podać należy przez tut. Starostwo w ciągu dni 14 tu, licząc od dnia następnego po dniu doręczenia. — P o w o d y. W czasie przeprowadzonej rewizji w dniu 16. października 1930 w lokalu tamt. Czytelni Proswity znaleziono nielegalne broszury, a to: 1) pt. „Huculskij Kuriń", nakładem grupy Ukraińskiej Nacionalnoji Mołodi w Pradze, której to debit pocztowy został odebrany reskryptem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 28. lutego 1929 Nr. AA 3618/1/29. — Broszura ta, zaopatrzona okrągłą pieczęcią Czytelni Proswity w Radziechowie, wciągnięta jest do ewidencji posiadanych książek i zapisaną pod Nr. 1037. i 2) pt. „Borotba za wolu" wpisana do ewidencji pod Nr. 198 będąca zlepkiem wycinków z czasopism, w której to na kartce 78 znajduje się pieśń antypaństwowa „Ne pora, ne pora Moskałewi Lachowi służyty" — Reasumując powyższe, stwierdzam tem samem, iż książki te przeznaczone były do dalszego kolportażu wśród członków tamtejszej czytelni. — Starosta powiatowy Michalski mp.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З 5. ЛИСТОПАДА 1930.

Д-Р РУДОЛЬФ ЛЕММЕЛЬ.

Чверть століття теорії умовности.

Заслуга Айнштайна. — Світло і умовність. — Ідея Мінковського. — Два ріжні світи поруч себе.

(Докінчення.)

Ми можемо сформулувати головну заслугу Айнштайна в розясненні фізикального думання ось так: Нютон думав, що час є в світі абсолютний та що минає без ніякого відношення до інших річей. Та Кант вказав на це, що час є тільки формою погляду, і що якби ми не могли спостерігати „змислами", то зміни і час мусіли би цілком щезнути з наших уявлінь. Мах твердить, що час це щось умовне, але не подає точніше, від чого залежить його вартість. Айнштайн найшов, що проминання часу можна доцільніше звязати з поступом скорости світла. Він вказує, що ніщо не противиться такому поглядові:

Нема ніякого абсолютного часу, себто такого, що виходить однаково велика для всіх обсерваторів; але проминання часу можна в практиці зясувати так, що скорість світла мірена на тому часі виходить однаково велика для всіх обсерваторів; саме досвід це стверджує.

Коли глянемо на розвиток думок, що через епоху Ґалілея, Нютона, Декарта, Ляпляса, Ґавса завершується Айнштайном, то побачимо просту послідовність. Теорію умовности треба вважати радше не початком нової епохи в механіці, а кінцем та заокругленням дотеперішньої механіки (впр. на погляд Пляанка). А та обставина, що в всіх зясуваннях теорії умовности містяться дотеперішні „клясичні" висліди як окремий випадок, потверджує тільки погляд, що властиво не теорія умовности, а Планкова теорія квантів є новою притокою до думання XX. віку.

Часто питають: як це можливе, що саме світло грає в нашій природі таку величезну ролю, що його прикмети або єство визначують час? — На це маємо відповідь, що кожному вільно виставити теорію з якоюсь іншою основою. За теорією умовности нічого так не промовляє, як практично-наукові висліди, одержані нею. Вкажім на один із світлих вислідів Айнштайна, який він міг записати на свій рахунок вже 1907 р.:

Наслідком т. зв. аберації, відкритої Бредлієм[1]), положення сталої звізди пересувається річно періодично. З другого боку на основі засади Доплера[2]) звізда, що до нас зближається, видається ясніша, а та, що віддалюється, темніша (червоніша) як тоді, коли є в умовному супочинку. Але з формул Айнштайна виходить, що з аберацією мусить бути звязаний ефект Доплера! Це значить, що періодичне колихання торкається не лише положення звізди, але й її краски, навіть, коли її проміні падуть прямовісно до екліптики. Самого явища ще не стверджено до нинішнього дня, але воно без сумніву істнує.

Ціла низка таких сподіваних висновків, що всі є з собою в найліпшій згоді, поширила незвичайно образ світових звязків. Найсміливішого поширення теорії Айнштайна довершив його вчитель Мінковський, передчасно померший ґеніяльний польсько-жидівський математик. Він дійшов до ідеї простірно-часового світа, в якому час є рівночасно *четвертим виміром*. Славні є слова Мінковського: „Від цієї хвилини мусять простір та час самі для себе зійти до чистих тіней, а істнує лише рід сполуки обоїх, простірночасовий світ". З тої концепції Мінковського вийшло фільософічне поглиблення, яке нині є щойно в засновку. Куди ідемо, лишень зазначимо. Якщо час так само як простірна сорядна розтягається в „часі", то його якусь чотировимірну суть може „переглянути" подібно як ми оглядаємо просту лінію. Тоді явища, що є на наш звичайний погляд обумовлені причиново та які йдуть по собі, істнують безумовно та чисто ґеометрично, а те „по собі" не має тут — як це вже відчував Кант — ніякого абсолютного значіня та перестає бути суверенним порядкуючим мотивом.

Як кінцева вартість теорії умовности, у звязку з теорією пізнання, згодом виринув ось-такий погляд: фізика тривимірного світа, стає ґеометрією чотировимірного простірночасового світа. Але це є покищо нині неясне та тяжко собі це уявити. Та ми розуміємо, що це уявління вироб'ється, тоді причиновість гратиме іншу ролю, як у звичайнім розумінні. Не можна би навіть важитися торкатися цього дразливого для наших фільософів питання і воно є для них рівнозначне з нарушенням достойної та святої доґми — якби в новіших часах не виринали подібні висновки і в інших ділянках фізики. Хоч сам Айнштайн ніколи не займався фільософічними натяками, то це не перешкоджає підійти до тих тверджень. Що більше: фільософія має обовязок підійти до тої проблеми з наймодернішими засобами. Вона стоїть перед питанням: приняти або відкинути основні цеї теорії умовности.

Таким робом доба від 1905 до 1930 вказує в цілості незвичайно сильне запліднення науково-го думання теорією умовности Айнштайна. Те, що має прийти, це фільософічне використання всіх новіших фізикальних поглядів, бо неможливо, щоби постійно істнували, так сказатиб, *побіч себе два світи*, що взаїмно про себе не журяться. В одному мусимо рахуватися з неістнуванням причиновости як підставою до дискусії, в умовністю та нетяглістю або з мутаціями (змінами), — в другому час є абсолютний, причиновість свята, тривання тягле а фільософія природи, наскільки нею взагалі займаються, геґелянська.

З німецької мови переклав *Д-р Вол. Левицький.*

[1]) З причини руху землі довкола сонця усі звізди зачеркують на небозводі протягом року здогадні еліпси, яких велика вісь = 20,44"; це є явище аберації, відкритої Бредлієм 1725 р. (перекл.).

[2]) На основі засади Доплера (1843), коли джерело голосу або світла прибдижається (віддаляється) до нас, то хвилі голосові та світляні стають буцім-то коротші (довші). Голос, що до нас зближається (віддаляється), видається тому вищий (нижчий); світло, коли зближається до нас, видається ясніше (пересунене більше в напрямі фіолетової краски дуговини), світло, що віддалюється від нас, видається темніше, червоніше (перекл.).

II.

Starosta powiatowy w Radziechowie L. 4/7/pf/30 T-wo ruchankowe „Sokil" w Radziechowie. Zawieszenie działalności. Radziechów, dnia 24 października 1930. RZ. Do T-wa Ruchankowego „Sokil" w Radziechowie. Na zasadzie § 25 ust. 2 ustawy o stowarzyszeniach z dnia 15. listopada 1867 Dz. pp. Nr. 134 zawieszam aż do stanowczego rozstrzygnięcia o rozwiązaniu dalszą działalność tamtejszego Stowarzyszenia, ponieważ T-wo przekroczyło swój zakres działania, określony statutami. Przeciw temu orzeczeniu wolno wnieść rekurs do Urzędu Wojewódzkiego w Tarnopolu, który podać należy przez tut. Starostwo w ciągu dni 14-tu, licząc od dnia następnego po dniu doręczenia. — Powody: Stowarzyszenie tamtejsze, zalegalizowane reskryptem Urzędu Wojewódzkiego w Tarnopolu dnia 19. kwietnia 1929 L. BP 1802/29, przekroczyło swój zakres działania w tym kierunku, iż dnia 13. lipca 1930 urządziło w Radziechowie tajne zebranie przy współudziale około 30 delegatów z poszczególnych gniazd sokilskich z powiatu, zorganizowało nielegalnie „Powiatową Sokilską Radę" i wybrało zarząd z Dr. Jarosławem Selezinką na czele. Ponadto wystosowano pismo w formie rozkazu z datą 22. lipca 1930 L. 15/30 do poszczególnych towarzystw, jak np. do T-wa Sokil w Ordowie, Krzywem, Kulikowie, Strzemilczu i w Chmielnie. — Starosta powiatowy Michalski mp.

ОСТАННІ ВІСТИ

ЗАМКНУЛИ УКРАЇНСЬКУ ГІМНАЗІЮ В ДРОГОБИЧІ.

Польські джерела повідомляють, що дня 3. листопада львівська Кураторія постановила замкнути приватну українську гімназію в Дрогобичі. Причиною рішення Кураторії є „факт" протидержавної діяльности учнів тієї гімназії разом із директором Кузьмовичем", що тепер сидить у тюрмі. Агенди гімназії віддала директорові держ. гімназії в Дрогобичі Матлаховському. Учні від 1—3 кляси могтимуть вписуватися до держ. гімназії, а учні від 4—8 кл. вноситимуть подання, щоби їх приняли до інших гімназій, поза Дрогобичем, коли вони не вмішані в протидержавну діяльність.

СЛІДЧИЙ АРЕШТ НАД ЧЛЕНАМИ ПРЕЗИДІЇ УНДО.

Польські джерела повідомляють, що слідство в справі арештованого голови УНДО д-ра Дм. Левицького, яке веде судця Янушевський, поступає скоро вперед. Від дня 3. листопада арештовані остають у слідчім арешті. Дня 3. листопада рано отворили привезену із Варшави скриню з актами та документами, що їх забрали в Українськім Клюбі. Найшли там більшу скількість „Сурми", „Розбудову Нації" й інші заборонені письма та відозви. Цей матеріял передали сл. судді.

МАРШ. ПІЛСУДСЬКИЙ ГОВОРИТИМЕ ПРО НАЦ. МЕНШИНИ.

Є чутки, що найближче інтерзю марш. Пілсудського буде присвячене господарським і меншостевим справам.

ЗАСУД ТРЬОХ Б. ПОСЛІВ.

Карний суд у Любліні засудив б. посла Котарського на 6 місяців тюрми за це, що в серпні ц. р. виголосив на вічу підбурюючу промову. Рівночасно суд на внесення прокуратора постановив удержати превенційний засіб, тому Котарський остає й далі на волі. — Суд у Грубешові засудив 3. листопада позаочно б. посла Дагана (Визв.) на 3 місяці тюрми, за це, що на вічу 16. грудня 1928 виголосив протидержавну промову. — Тойсам суд розглядав опісля справу бувш. посла **Кохана (УНДО)**, обвинуваченого у непошануванні влади. Цього злочину допустився Кохан 3. серпня 1929 р. Позаочним присудом засудили Кохана на рік тюрми. Б. пос. Кохана, як відомо, недавно арештували.

АРЕШТУВАННЯ В ЯВОРІВЩИНІ.

Дня 30. Х. ц. р. повітова команда поліції в *Яворові* арештувала Миколу Вахуловича, господаря і начальника громади *Чернилява*, одного з найсвідоміших селянських провідників тутешнього повіту, під замітом мнимого надужиття уряд. влади. Майже одночасно арештовано в Яворові коспортатора-інваліда Петра Волощака. Зате випущено на волю ученика VIII. кл. Салабина.

РЕВІЗІЇ Й АРЕШТУВАННЯ В ЗОЛОЧІВЩИНІ.

Дня 21. жовтня ц. р. вечором висіло з потягу в Золочеві більше як 70 поліцаїв, які дня 22. в 6. год. рано були вже в *Сасові*. Поділилися на групи, почали ревізії у священика о. Володимира Лиска, кооператора Лизуна Івана, в читальні „Просвіти", кооперативі й у всіх свідоміших, як: Петра Івасьневича, Теофіля Туревимішан, Михайла Кармаліна, Теодора Геруса. Ревізія була дуже основна. Здіймали всі образи, зривали підлоги, навіть розбирали карниці. В стодолах і шопах розрізували і розвязували околоти. Не найшли нічого. Тільки у Геруса забрали стару дубельтівку, а в Іваськевича старий багнет. В пароха о. Лиска забрали парохіяльну хроніку.

Пополудні пішли до *Побоча*, села віддаленого 2 км. від Сасова. Там переведено ревізію в школі (учителька українка), в кооперативі й у свідоміших селян, як: Гринька Пілича, Степана Кавича, Михайла Гонтара (дяк), Антона Огірчака (коваль) і Василя Дмитрова (столяр). Ніде нічого не знайдено.

На соборчику в *Утішкові* арештовано оо. Пришляка в Підгорець, о. Ідрика, сотр. з Олеська й о. Давидовича з Закомаря.

РЕВІЗІЇ Й АРЕШТУВАННЯ В СТАНИСЛАВІВЩИНІ.

Дня 24. Х. перевела поліція дуже основну ревізію в о. Шараневича Олекси, пароха в *Побережі*. Рівночасно перевела ревізію в Миколи Вовка, Дмитра Вовка і д-ра Василя Вовка гімн. проф., Качана Михайла, Морова Семка і Василя Овчара. По ревізії заарештувала С. Морова і Михайла Кукурудза, академ., (яких на другий день випустила) і М. Качана. Дня 26. Х. заарештувала ще й Дмитра Вовка. Качан і Вовк сидять тепер у слідчій вязниці в Станиславові. Качанові закидують § 166, а Вовкові переховування льонтів.

Дня 24. Х. арештувала поліція в *Ганусівцях* Михайла Паркулабу, якого за два дні випустила. Дня 26. Х. заарештовано Гриня Черепаху, який сидить у судовій вязниці.

(ПАТ). У **Станиславові** арештували за пропаганду комунізму Гавскнехта торг. помічника й Евст. Рудзінського, абсольвента української гімназії. Арештували ще й 5 інших людей.

РЕВІЗІЇ Й АРЕШТУВАННЯ В ЧОРТКІВЩИНІ.

Після побуту більшого відділу поліції в *Базарі* і в *Полівцях*, де вона відвідала читальні й кооперативи, а також тамошніх парохів (о. Величковського в Базарі й о. Чижа в Полівцях) та свідоміших селян, прибув у неділю рано 26. м. м. відділ поліції в числі 26 осіб до *Джурина*. В церкві вже йшла відправа, як відділ, поділившись на дві части, взявся до праці. Одна часть подалася на приходство, друга до читальні „Просвіти", а потім до кооперативи „Згода". На приходстві переглянено докладно господарські будинки, зокрема стайню, а в читальні і кооперативі все до чиста. Після короткого богослуження в Джурині виїхав о. Іванюк до прилученої Слобідки Джуринської, де тої неділі припадала відправа. А коли вернув в полудне до села, поліція перевела докладну ревізію і в його помешканні, після чого його арештувала і відставила до Чорткова. З Джурина подався той самий відділ поліції до *Білобожниці і Калинівщини*, де відвідав, подібно як у попередніх селах, читальні, кооперативи і свідоміших селян. Звідти вибрався в сусідні села. Настрій по селах після того побуту поліції дуже пригноблений. Слід замітити, що Чортківщина, яка належить до найсвідоміших наших повітів, є здавна дуже тихою і спокійною околицею, в якій про якісь підпали чи саботажі ніхто навіть не чував.

АРЕШТУВАННЯ В ДРОГОБИЧІ.

В *Дрогобичі* відбулася 28. Х. ревізія у п-ні Антонії Поповичевої, жінки проф. гімн. Шукали кореспонденції з комітету політ. вязнів. Нічого не найшли. Одначе забрали її на поліцію, придержали три години, списали протокол і після того звільнили.

У звязку з дальшими слідствами арештували діяча місцевого „Пласту" Фед. Барана.

БЕРЕЖАНСЬКУ ТЮРМУ ОЧИЩУЮТЬ.

Дня 1. XI. 1930 р. в четвертій годині вранці зовсім ненадійно вивезено арештованих перед місяцем адв. *д-ра Володимира Бемка і б. посла д-ра Михайла Західного* до карного заведення у Вронках. Зачувати, що тими самими слідами підуть і інші арештовані з бережанської тюрми, як ось бувший посол Степан Кузик і інші.

УШКОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ХРЕСТА І ПАМЯТНИКА.

На цвинтарі в **Тернополі** невідомі люди зрізали український хрест. — У **Теребовлі** ушкодили вибухом підставу українського памятника.

ПОЖЕЖІ.

У **Волиці Комаровій** (пов. Рогатин) згоріло 3. листопада 6 стирт збіжа на фільварку Кучинського. Шкоди є на 16.000 зол. Польські джерела повідомляють, що підпалено ті стирти тектуровими ліхтарками, в яких були свічки. Під закидом підпалу арештували 5 селян, що — як твердить поліція — належать до УВО. Є це Ів. Іванчин, Вас. Шмирко, Ст. Чіп, Ів. Гарасим та Вас. Почекайло. Без посередиими підпалячами були нібито Вас. Шмирко, Ст. Чіп і Дм. Нестор. Ліхтарки робив буцімто Ів. Іванчин. Дм. Нестор утік його шукає поліція. Арештовані нібито призналися до вини.

У **Підвисокім** (пов. Снятин) на фільварку Й. Файха згоріли стодоли, стайні, збіже та знаряддя вартости ок. 100.000 зол.

ПРИМАС ГЛЬОНД ПРО ВИБОРИ.

Примас Польщі кардинал д-р Гльонд видав до гнезненсько-познанської архидієцезії обіжник, у якім у звязку з виборами каже: „Духовенство повчить вірних із проповідальниці, що в новочаснім держ. устрою є **обовязком католиків** вибирати згідно із конституцією і христ. чеснотою таких послів і сенаторів, котрі своїми переконаннями і життям ручать, що в законодатній ділянці боронитимуть справжніх інтересів держави і святої віри".

ЗАСУД ПОЛЬСЬКОГО КАПІТАНА.

Суд у Перемишлі засудив капітана Чеслава Вавроша за вбивство орендатора дібр Якубовського на рік і 2 місяці тюрми. Кару означили як дім поправи та постановили Вавроша виділити з війська. Обвинуваченому зарахували слідч. арешт від 15. жовтня 1929 р. Обвинувачений застеріг собі 3 дні для надуми, прокуратор не заявився.

ВБИТИЙ У СУТИЧЦІ З ПОЛІЦІЄЮ.

Польські джерела повідомляють, що у поліськім воєвідстві зліквідували комуністичну організацію. Викрили богато ком. літератури. Підчас ревізії прийшло до сутички між комуністами та поліцією, підчас якої згинув один комуніст.

АРЕШТУВАЛИ Б. ПОСЛА.

На приказ катовицького прокуратора арештували в Ридултовах б. посла шлеского сойму Шуліка під закидом проступків із § 110 і 131 к. з.

ГОЛ. КОМАНДАНТ ПОЛІЦІЇ У ЛЬВОВІ.

Дня 4. листопада приїздить із Варшави до Львова головний комендант поліції полк. Малішевський. Переводитиме люстрацію поліц корпусу.

ТЕРЦІЯН УШКОДИВ ПОЛЬСЬКИЙ ГЕРБ?

Польські джерела повідомляють нібито слідство в справі ушкодження польського гербу в VIII. кл. держ. гімназії в Снятині виявило, що це зробив терціян тієї гімназії. Він буцімто хотів так позбутися керовнички тієї школи Яніни Розенгек, що була для нього дуже строга. Терціяна арештували.

ЛІТВІНОВ У БЕРЛІНІ.

По дорозі до Женеви поступив комісар закордонних справ СРСР Літвінов із членами делегації Луначарським і Бор. Штайном до Берліна. Літвінов був на авдієнції у німецького міністра закорд. справ д-ра Курціюса.

Листування Редакції.

ВП. Е. Онацький, Рим. Ваші останні дописи затратилися.

Усіх наших дописувачів повідомляємо, що весь матеріял, що находився в кімнаті гол. редактора В. Мудрого, взятий при останній ревізії і тому ми не в силі навіть відповісти на деякі листи, не знаючи змісту листування та переховуваних там рукописів.

НОВИНКИ

— **Телеф. 2-11. Піскова 22 „Власна Хата" Фотограф Лев Янушевич.** 537 125-?

— **Конфіската „Діла".** Вчорашнє (246) число нашого органу підпало знову конфіскаті — цим разом за частину замітки п. з. „Арештування б. послів і кандидата" (до речі: повтореною за львівською „Газетою Порранною"), за одну новинку і за останнє речення в новинці п. з. „Студентська доля". Це 24-а з черги конфіската „Діла" в цьому році.

— **Відгомін у хорватській пресі.** В хорватській пресі було поміщених кілька статтей і багато заміток про теперішні події в Польщі, а зокрема в Східній Галичині. М. ін. загребський „Обзор" у числі 246. з 26. м. м. приніс чималу статтю, присвячену нашому теперішньому положенню.

— **Музей Наукового Т-ва Ім. Шевченка у Львові,** вул. Чарнецького 24, мав у місяці жовтні 197 чисел (2277 предметів) приросту до ч. 20.833 включно. В поодиноких відділах прибуло предметів: археольогія 108, етнографія 17, історія 73, церковщина 7, графіка 140, рисунки 32, репродукції ріжної техніки 312, різьба 7, малюнки 3, фотографії 722, фотокліші 28, монети 259, банкноти 565, медалі 2. Жертводавців було 86, яким Управа Музею складає щиру подяку, відвідувачів 148, у тім дві прогульки народних шкіл Р. Ш. — Управа Музею.

— **Ювилей української артистки.** Цього року артистка українських театрів Марта Авсюкевич Березовська обходить 25-літний ювилей своєї праці на сцені. Артистка вродилась 1880 р. в Катеринославі, де і дебютувала на сцені, а в 1905 р. перейшла до театру М. Садовського в Києві. По революції опинилась на еміграції, працювала в кількох театрах в Галичині, між іншим у театрі Осипа Стадника у Львові, а потім в театрі в Ужгороді. Від 1927 р. вона виступає в аматорських театрах на Волині, головно в Кремянці, де і святкує свій ювилей. Дня 9. листопада в Кремянці на Волині відбудеться ювилейна театральна вистава оперети М. Старицького (музика Грошенка) „Сорочинський Ярмарок", в якій ювилятка грає ролю Хіврі. Вистава відбудеться при участи ліпших аматорських сил і хору Ів. Капітоная, під диригентством В. Гакмана та режисерством Березовського.

Куди звертатися у виборчих справах? Пошукай адресу на 2-ій сторінці „Діла".

— **Шиби винуваті.** Пишуть нам з Сокаля: В ночі з 31. жовтня на 1. листопада ц. р. невідомі люди вибили всі шиби в домівці Т-ва „Укр. Бесіда" в Сокалі, в канцелярії філії Т-ва „Просвіта", в „Українськім Кооперативнім Банку", в канцеляріях адвокатів д-ра Перфецького і д-ра Хоминського, а понадто в церкві св. Миколая. Церкву цю обкидано крім цього болотом.

— **Засудили за віче.** Повідомляють, що повітовий суд в Турці вироком з 25. X. М 2113/29 засудив б. посла Дмитра Великановича на гривну 180 золотих або на 9 днів арешту за уладження в дні 17. III. 1929 р. в Тарнаві Вижній віча під голим небом без дозволу влади, а о. Івана Іваня, гр.-кат. пароха в Тарнаві, на гривну 120 зол. або на 6 днів арешту за те, що проголосив своїм парохіянам, що згаданий посол відбуде віче.

— **Пожежі від лісної залізнички.** Пишуть нам: Дня 9. жовтня ц. р. викликала лісна залізничка, виддержавлена фірмі „Польска Фореста", три пожежі в селі Пасічна, пов. Надвірна. Одна з них була дуже грізна, бо згоріло около 50 сягів дерева на складі й одинацять господарств. Не зважаючи на доказану вину фірми, залізничка дальше їздить машинами, відповідно незабезпеченими, себто без охорони сіток, ігноруючи цілковито зарядження дирекції лісів у Львові і старосства в Надвірній. Дня 30. жовтня запалила іскра з машини стодолу господаря Миколи Кантурака, свідомого громадянина. Школа ще не обчислена. Є це вже четверта пожежа в часі останніх тижнів, спричинена тою залізничкою.

— **Стара та войовнича.** В Луці біля Ряшова 62-літня Агна Барчевська посварившись із своїм чоловіком 65-літним Войтіхом, вдарила його якимсь знаряддям по голові так міцно, що бідний Войтіх віддав Богові духа.

— **Населення Італії.** „Італійський Статистичний Інститут" опублікував, що Італія має цього року 42 міліони населення.

— **Доля урядовця.** Степан Старжинський, 44-літний урядовець державного банку рільничого у Варшаві, мав численну родину, якої не міг із своєї скромної платні прокормити. Нужда і клопоти довели його до того, що на днях, працюючи в бюрі, він зажив отрую, схилився на стіл і помер на очах товаришів.

— **Доляри.** Американська преса подає, що емігранти з цілого світа висилають з Америки до своїх країв 400 міліонів долярів, а саме: до Італії 46 міліонів, до Польщі 18 міліонів, до Ірляндії 11 міліонів, до Німеччини 10, До Росії 10, до Англії 7.8, до Японії 7.

— **Безчестять мощі в Печерській Лаврі.** „Пролетарська Правда" у „Хроніці антирелігійної роботи" пише: „Київська безвірницька організація порушила клопотання перед ВУЦВК, щоби він дозволив відкрити мощі святих у Печерській Лаврі. Під просьбою підписалось 40.000 трудящих". В тій самій рубриці читаємо, що при „Будкомосі" в Київі відкривається спеціяльний семинар для студентів і вчителів безвірників. Також антирелігійні семинарі відкрито в 12 селах України.

— **Архиепископ Ковальський буде голосувати.** Варшавський Найв. Суд розглядав виборчі протести, між іншим і справу вписання на листу виборців архиепископа маріявітів Ковальського, відомого свого часу з процесу. Виборча комісія скреслила його з листи тому, що він був судово караний. Найв. Суд ухвалив, що виборча комісія не мала права уневажнювати права голосування за провини неполітичні і вернула архиепископові маріявітів право голосування.

— **Дезертир з райхсвери.** Рядовик 4. полку піхоти райхсвери Едвард Венцляф утік із Німеччини до Польщі. Прийшов він у повнім однострою. Він заявив, що здезиртирував через важкі умовини життя в своїй військовій частині та подав багато інформацій про саму райхсверу.

— **Нова хлібна рослина.** „Пролетарська Правда" повідомляє, що селекційна станиця в Білій Церкві після 4-літних дослідів В. Лебедева найшла спосіб перехрещувати жито з пшеницею так, що можна витворити нову хлібну рослину, щось посереднє між житом і пшеницею. Ця рослина в дальших поколіннях утворить зовсім новий вид рослини і не повернеться до форм жита чи пшениці. На білоцерківській селекційній станиці вже засіяно 1200 зерен нового виду рослини. Проф. Лебедев видає книжку про спосіб схрещування жита і пшениці.

— **Памятник „Грубій Берті".** Під французьким містом Леон, на тім місці, де німці підчас світової війни були помістили свою артилерію, якою обстрілювали Париж, французи посвятили тепер памятник. Як відомо, гармата „Груба Берта" обстрілювала Париж 23. березня 1918 року.

— **Зменшення шкільництва в Румунії.** „Час" подає, що румунський міністр освіти Костакеску підписав ухвалу про розвязання 38 середних шкіл у Румунії. Це сталось із тієї причини, що Румунія через фінансову кризу зменшила бюджет на шкільництво. Професорів та учнів зліквідованих шкіл приділено до інших шкільних заведень.

— **Прогібіція паде.** На днях в Ню Йорку поліція арештувала 5000 американців пяненьких як шевці. Взагалі останніми часами поліція не може собі дати ради із „мокрими", яких більше як „сухих", тому президент Зєдинених Держав творить окрему комісію для зміни прогібіційних законів. Говорять, що ці закони тільки обмежать продажу алькоголів, але дозволять пити і продавати напитки в деякій означеній кількости.

— **Апровізація в СРСР.** „Вечерная Москва" пише, що з днем 1. XI. в СРСР на картки можна буде дістати: 800 грамів хліба денно на одну особу із першої категорії, цебто для комуністів і членів ДПУ, 400 грамів для осіб другої категорії, цебто для селян і робітників. Продажу яєць взагалі припинено, замість мяса в Ленінграді продають оселедці, 1 кг. на особу в місяць. Продажа мяса урегульована по давному.

— **Спростування.** Відомість про моє арештування, подана в польських газетах і в „Ділі", не відповідає правді. У мене подібно, як у о. Сухого, відбулася дня 24. X. ц. р. лишень дуже основна ревізія. — **Гедимин Лисницький,** адв. в Болехові.

Дописи.

ГОРОДЕНКА. **(Чи і тут політика?).** Від двох літ заведено в Городенці електричне освітлення і хоча в електрівні час від часу щось псувалося, то все таки, по коротшій чи довшій перерві, можна було з нього користати. Користувалися ним і українські установи аж до дня пацифікації. Від того часу остають без світла між іншими: Повіт. Союз Кооператив, Українська Повіт. Каса, книгарня „Просвіти" і склад Народ. Торговлі. Кількаразові інтервенції і в заряді електрівні і в бурмістра лишилися безуспішні. Згадані чинники оправдуються, що мотор, що його має електрівня, нібито не в силі заосмотрити всіх у світло. Дивно воно виглядає, чому це має відбиватися саме на українських установах, тоді, як інші ним користуються. Коли находиться тільки електр. енергії, що може дати світло напр. для Рольніка (який уживає електр. енергії до різання дров), Звйонзку Спож., трафіки (міститься під одним дахом з Н. Т.), Маркшайда (торгує квасом), чи якого там Габера або Шера, для всіх реставрацій (навіть і на Котикізці) та прив. мешкань, то дивно якось, що його нема бодай для ПСК і УПК, які бюрові чинности виконують в більшости вечорами. Хібаж стільки гроша вложено в інсталяцію на те, щоби сьогодні сидіти при свічці, або кінчити урядування в 4. годині? Українські радні повинні це порушити на найближчому засіданні гром. ради та звернути увагу, що до будови електрівні причинилися не лише поляки й жиди, але й українського гроша пішло на те чимало.

Як приєднати собі нових покупнів.

Під увагу купцям і кооператорам.

Згадуваний уже нераз на сторінках нашого часопису Герберт Кассон, досконалий знавець купецького діла, каже, що купець має два способи при оцінюванні свого підприємства, а саме: обраховувати, *кілько має він покупців, або кілько їх ще не має.*

Один великий купець, гуртівник жіночих нагорток, мав 6.000 постійних відборців. Він був з того успіху дуже вдоволений. Він радів з того, що має досить клієнтів.

Його відвідав раз знавець купецької техніки, а коли гуртівник оповідав йому з вдоволенням про своїх 6.000 відборців, знавець спитав: А кілько є таких магазинів, які не провадять вашого товару?

— Не знаю — каже гуртівник — але за ними й не виплатиться слідити.

Знавець зачав прослідкувати на свою руку і дійшов, що є таких 9.600. Він тоді зробив з гуртівником умову, що за придбання ще 4.000 відборців він має дістати 4.000 долярів. Згодилися. Зачалася кампанія за здобуттям цих нових відборців, а скінчилася тим, що до пів року знавець заробив свої гроші. Але він був для гуртівника куди більше цінним, бо заробив йому 20.000 долярів.

А в чому полягала штука приєднування? В тому, що коли купці не йшли до гуртівника, то він ішов до них.

Нема хісна з того, що купець сидить у крамниці без людей. Тоді краще йому йти від дому до дому, ніж сидіти безчинно.

Був собі у селі на службі на позір не дуже второпний хлопчина. Одного разу пропала у господаря, у якого цей хлопець служив, корова. Всі шукали її по цілому селі та не могли найти. Колиж хлопець приїхав з поля і йому казали шукати, він найшов її на превелике здивування в дуже короткому часі. Його питали, як він міг найти.

— Нічого тут дивного — відповів він — я подумав собі, куди я пішов би, якщо був би коровою. Я тули й пішов і там її найшов. Між тиками нашої фасолі, що є за хатою.

Оттак треба увійти в положення і в спосіб думання тих, що до вашої крамниці не ходять, та зайти до них, відшукати їх для себе.

Вже нераз говорили ми, що не є маловажною річчю добра обслуга клієнтів. Не менше важною справою є поширити опінію про те, що у вас є добра обслуга. Але ще важніше пошукати до свого інтересу доброго відборця. Є підприємці, що за вишукання доброго відборця платять десятки, є такі, що сотки, але є й такі, що й тисячів не жаліють. Кожний купець повинен спитати себе самого, кілько варто видати грошей, щоби приєднати собі того чи іншого відборця.

Треба розвідатися, за кілько може цей відборець купувати і кілько можна мати від нього доходів. Нераз треба собі поділити відборців на певні групи. Може неодна група з тих відборців, що творять 15 відсотків, дасть 50 відсотків доходу. Тоді варто подбати ще про 15 відсотків таких відборців, які купують досі деінде а не їх при-

єднання варто посвятити стільки і стільки трудів і гроша (чи то на листи до них, чи на інше), а навіть видати стільки, щоби в першому році нічого від них не заробити. Треба все памятати, що добрий постійний відборець — це правдива рента для купця.

Найкращими відборцями є жінки. Чоловік заробляє гроші, а жінка майже у 85 відсотках їх видає. Вона купує переважно все для дому, для дітей, навіть для свого чоловіка. Тому приєднувати до свого підприємства жінки повинно бути найважнішим завданням кожного купця.

Кассон оповідає ось таке: Один підприємець, що мав в одному великому місті маґазин з діточими забавками, мав і величезний успіх, так, що всі інші з його бранжі йому завидували. Кассон зайшов до нього, щоб розвідатися про тайни його успіху. Він дістав від підприємця дуже просте пояснення. Цей купець кореспондує з дітворою. Він посилає дітям проспекти з малюнками, пригадує, що має нового. Діти горді з того, що цей купець знає їх по імени і до них посилає таку всячину з малюнками, тому горнуться до нього масово з усім.

Це в Льондоні. Знову ж інший купець в Торонто (Канада) має маґазин з діточим взуттям. Він устроїв свій маґазин так, що отапетував стіни на діточий лад, з ріжними малюнками, має спеціяльні невеличкі меблі, як це є для дітей найвигідніше, а на столиках всілякі забавки для них, що чекають на чергу. У нього дітей завсіди повно. Мами не сміють навіть іти з дітьми куди інде по взуття, бо лиш до того маґазину люблять діти ходити і чекають на ту хвилю, коли вже раз поведе їх мама туди купувати. Купець має великі обороти, а службі повторює постійно: Не забувайте, що діти — це великий народ, бо творить велику частину населення. Діти є тими найбільшими вдалиццями, що вміють змушувати родичів до купна, що люблять у маґазині вибирати, а родичі не вміють опертися їх настирливим прохання і навіть тішаться діточим ґустом. Зробити дитині свій маґазин неприхильним для неї значить — стратити не лиш її, але також її маму й батька. Тому дитина повинна мати в крамниці першенство навіть перед родичами.

Є богато таких людей, що то ходять від краму до краму не так, щоб зараз купити, але щоб оглянути що є. Це головно жінки. Коли жінка навіть іде, щоби щось сьогодні купити, то вона мусить бути хоч у 3—4 крамницях, заки купить. Вона ходить, щоб порівнувати. А порівнують собі жінки не лиш товар, але також ваше обходження, вашу обстанову, ваш усміх, уклін, все. І ви мусите собі вже заздалегідь сказати: Я мушу доложити всіх старань, щоб вивязатися із проби її порівнань якнайкраще, так, щоби вона купила таки у мене, а не в кого іншого.

Продавати — це так, як ловити рибу. Часом іде риба на гачок раз за разом, вона буває голодна і легкодушна, так, що легко ловити одну за одною на яку-небудь принаду, навіть на пустий гачок. Тоді ловить її перший-ліпший. А вдруге буде така химерна, така обережна, обгризе всю принаду, а зловити себе не дасть, так, що треба доброго до неї рибака.

І до вудки купця припливають такі риби. Вони йдуть начебто плили від одної вистави до другої, зайдуть до маґазину, оглянуть, перевернуть і пливуть далі. Їх ніхто з купців не любить. З ними обходяться часто так, немов би їх і не замічали. Аж ось один добрий рибак таки зловить. Розумний купець найде і між ними постійних покупців, може й кращих, ніж між тими іншими.

М. Творидло.

(„Добробут“, ч. 5.)

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Дня 10. жовтня помер трагічною смертю Михайло Дробко, господар в Незвиськах, пов. Городенка, в 37. році життя. В. Й. П.!

Жертви

на будову шпиталю ім. Митр. Андрея.

Виказ 14.

Зложили 5.000 зол. Земельний Банк, як першу половину деклярованої суми. По 100 зол.: Маслосоюз замість гонорару для д-ра Панчишина за лікарські оглядини службовиків Маслосоюзу і інж. В. Левицький, 51 зол.: уряд пар. Балич і пар. комітет Пустомити, по 50 зол.: деканат Товсте, Підкамінь і Нижні Дол., 45 зол. о. Козловський дек. ур. Плотича, по 40 зол.: о. Ст. Крижанівський Урич і о. Ол. Волянський від парохії Соколівка і Бабин, 35 зол. чит. Просвіти Лісники, по 25 зол.: дек. ур. Стрий, Союз Добробут Кудинівці, Ів. Строцький Отинія і о. Вол. Левицький Володимирці, 34 зол. пар. ур. Бібрка, 21 зол. ур. пар Камінка Нова, 20 зол. ур. пар. Звенигород, 19 зол. о. Яр. Мурович Сновичі, по 12 зол.: пар. ур. Суховоля перков Волоське Село, пар. ур. Солуків, 11 зол.: п. Погорецький, по 10 зол.: Яр. Бурачинський Відень, перков Витвиця, пар. ур. Залізці, о. Залужний Заланів і Дмитро Балакин Біла, 8 зол. пар. ур. Бриза, 5 зол. Т. Романишин Стрий, по 4 зол. пар. ур. Фірліївка і Станиславів, по 3 зол. Ева Звірикова Свиткова Вел., пар. ур. Підгородці і Бедзець, по 2 зол.: пар. ур. Медина Ал. Яртимець Краків, пар. ур. Мужилів, Дмитро Жук Майдан, о. Ів. Козак Оравчик і пар. ур. Ванович, по 1 зол.: Я. Лаврівський Любачів і пар. ур. Вишенка. Комітет будови повідомляє, що на днях кінчається будова 3. і останнього поверха шпиталя.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам від дня 30 жовтня до 3. листопада ц. р. масло пріма експортове солене 4·20 зол., масло пріма бльокове несолене 4·20 зол., літра молока 0·34 сотиків, літра сметани 1·70 зол., копа яєць 12·30 зол.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. В друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.